

A Magyar Társadalomtudományi Szemle rendeltetése.

Írta: Dr. G AAL JENŐ.

A föladat, melyre az e folyóirat körül tömörült írók vállalkoztak, a mily egyszerűnek látszik első pillanatra, épp oly bonyolult, ha azt valaki fürkésző szemmel közelebbről megtekinti. Az egyesület, melynek közlönyét képezi, a társadalmi tudományoknak, főleg a társadalomtanak, (sociológiának) a tények, tehát a történeti előzményeknek is szem előtt tartásával nemzeti és igazán haladó szellemben való művelését és az ezek alapján kiemelkedő társadalmi politika térfoglalásának előmozdítását tűzte ki céljául. E végből oly orgánusra van szüksége, mely eszméit, fölfogását és törekvéseit nemcsak szabatosan megjelölni, hanem azoknak első sorban a magyar értelmiség minél szélesebb köreiben utat nyitni és állandó otthont biztosítani alkalmas.

Mindenek előtt magának az egyesületnek kell az egész magyar nemzet által maradandó haszonnal folyton szem előtt tartandó társadalomtani igazságokat tisztázni. Annak kell tehát soha meg nem szűnő és beható munkásságot kifejtenie, A társadalomtani igazságod ugyanis határozottan relativus jellegűek, a mit a legjobban bizonyít az, hogy midőn a társadalmi tudományok egy-egy helyen jól, sőt talán kiválóan bevált tanításait a maguk nyersségében alkalmazták mások, más viszonyok között, igen sok esetben óriási károkat, néha valóságos nemzetpusztulást idéztek föl velők.

A társadalmi tudományoknak ez a viszonylagos természete mindazáltal azoknak sem tudományos becsét, sem használhatóságuk lényegét nem támadja meg. A tudományos érték biztosítása azonban itt és minden nemzet részéről a valónak megfelelő, odaadó tényleges művelésüket kívánja, mert a társa-

dalomtani igazságok ezért nem különböznek a többi tudományos igazságoktól lényegben, melyeket, hogy tisztán láthatók legyenek, nem adott czélzatok számára kell kutatni,, hanem azért, hogy minden téren meg tudjunk felelni erre a kérdésre: mi van? A tiszta tudomány rendeltetése tehát itt is: tudni a tudás kedvéért.

De mivel a tudományos igazságok alapja, a társadalmi életjelenségek a mi esetünkben, folyton, néha nagyon gyorsan változnak, világos, hogy kutatásuknak is szakadatlanak és olyannak kell lenni, mely a mindenkor adott helyzeteket, viszonyokat és körülményeket, a nemzet külső létföltételeit és lelkületét, szüntelenül lelkiismeretesen tekintetbe veszi. A közös emberi természet mellett .ennélfogva a nemzeti sajátságok is érvényesülni fognak az ily positivus alapon mozgó vizsgálatok eredményeiben. Ebből kétségtelen, hogy egy nemzet sem kaphatja másoktól készen, hanem a saját jóvoltáért erre hivatott fiai tján kénytelen a lehető tárgyilagossággal és kitartó munkával önmaga megszerezni és világlatban tartani azokat. Különben a társadalmi élet irányítására szolgáló és annak szabályszerű működéséhez csakugyan mindig nélkülözhetetleneknek bizonyuló szilárd elvi támpontjai soha sem lesznek.

Igen magasztos, szép hivatása van tehát a Magyar Társadalomtudományi Egyesületnek, melyet eddig egyetlen más intézmény vagy társaság sem szolgált a maga elhatároltságában és teljességében. Ezt a hivatást széles körű megfigyelések, meg nem álló adatgyűjtés és szakszerű adatfeldolgozás nélkül persze nem fogja betölthetni. Mindezt már a legközelebb jövőben célirányosan szerveznie kell, és egyes szakosztályainak valóságos socialis akadémiai tevékenységet kellend e végből kifejteniük. Nem a legkisebb és legsürgősebb teendője lesz egy megfelelő sociologiai-központi intézet teremtése és annak támogatására hazánk összes társadalmi érzékkel bíró erőinek s minden önzetlenül működni hajlandó közművelődési tényezőjének megnyerése. Az önismeret az egyes emberre nézve is nehéz dolog, tehát fokozottan az az oly nemzeti közösségekre nézve, melyek abban soha sem gyakorolták magukat. Mindezen kutatások alaposan földerített és megbírált eredményeit világos, lehetőleg megkapó közlések által közkinccsé tenni egyik fő rendeltetése ennek a folyóiratnak.

A tiszta tudomány művelése mellett föladatunk e részben egy lépéssel közelebb jutni az élethez is és annak gyakorlati céljai számára nem kész utopításokat, a mi kevésbé lenne hasznos, mint szem elől nem tévesztendő irányelveket fölállítani. Valamint az orvosi tudomány és praxis nem merül ki a vények szolgáltatásában, úgy recipéket magukban véve egy nemzet társadalmi élete számára sem lehet nagy előny nyújtani, ha nincs, aki azokat az egyes esetekben alkalmazza és ellenőrzi. Nagy tévedés ugyanis azt hinni, hogy a kérdések megoldásának absolutismusával valami nagy és maradandó jót tehetünk. Az emberi élet szövevényessége mindig több és több fölvilágosított egyénnek öntudatos, összhangzó cselekvőségét követeli. És a társadalom terén már mi is ott tartunk, hogy az egész magyar hazafias értelmiség közreműködésére van szükség, ha socialis fejlődésünk egészséges irányát biztosítani kívánjuk. Minden igaz magyar ember jobb meggyőződése alapján apostol kell hogy legyen e tekintetben, ha a távolibb és közel múltban elhanyagolt zömét népességünknek vissza akarjuk adni a nemzetnek.

Mindig állott, de különösen igaz ma, hogy a socialis kérdés voltaképp semmi más, mint társadalomethikai kérdés. Csakhogy a kötelességek kisebb vagy nagyobb kátéjával ezt a kérdést megoldani nem lehet. A kötelességet ismerni és – főleg tömegesen – teljesíteni, két egymástól nagyon különböző dolog. Ehhez a tudaton kívül a végrehajtás képessége és készsége is szükséges. Azért, aki hasznos socialis politikát akar itt csinálni, annak mindenekelőtt a társadalmi érzéket kell nagy mértékben fejlesztenie nálunk is.

A történet tanúsága szerint ez a vállalkozás nem reménytelen. Hány esetben történt, hogy züllő félben levő nemzetek a sír széléről tértek vissza és ismét jeles nemzetekké váltak? De minden ily esetben egyet meg lehet állapítani, azt, hogy az ily megújuló népben megint fölbredt és megerősödött valami, amit sem a politikai hatalom, sem a gazdagság ereje, sem a magas külső műveltség varázsa nem pótolhat, a nemzeti életösztön. Ez eredetileg a fönmaradásért folytatott első életküzdelmek eredménye szokott lenni. Azok hosszabb időre edzik meg sok életre való részét a nemzetnek. De ha a körülmények ezeket a legbecsesebb elemeit megritkították, a később beállott

tusák a létért s az azokból merített üdvös tanulságok újból megajándékozták azzal a nemzetet. Ez a nemzeti életösztön pedig abban áll, hogy a nép minél több egyéne külön-külön és szerves közösségeikben mélyebb gondolkozás és nagyobb nehézségek nélkül, mintegy tapintat által vezetettve, önkéntelenül és megszokásból túlnyomólag azt tegye, ami neki és a legnagyobb szerves közösségnek, melyhez tartozik, hosszabb időt és gyakorlatot tekintve, mindig a leghasznosabb. Millió és millió családban érvényesülve ez életösztön, a föltornyosult nehézségeket is képes legyőzni és az ilyennel megáldott kisebb nemzeteket a netán ellenséges nagyobbak hatalma sem tudja megsemmisíteni, hanem, számba vévén, szövetségeseivé teszi őket. A népek óceánján vad hullámok verte szigeteket képező nemzetünk életösztöne, mely ezer éves múltja alatt szükségképp többször sikerrel jelentkezett és érvényesült, az újabb időben aggasztóan megfogyatkozott. Nemzeti életünk rendkívüli nehézségei leginkább azért tűnnek föl oly ijesztő módon korunkban. Ahelyett, hogy, mint az elsőrendű életösztönnel dicsekvő angolok, még hátrányainkat is előnyre fordítanók, természetes előnyeink is. hovatovább hátrányainkká válnak. Sőt több irányban mutatkozó kétségtelen haladásunk is emiatt nem lehet egyenletes. A tapasztalás azt tanúsítja, hogy majd csökönösen elmaradunk, majd pedig ugrásszerű rohammal akarjuk, illetőleg vagyunk kénytelenek mulasztásainkat pótolni. Pedig nemünk természetének nem ez, hanem a haladás és a conservatismus észszerű váltakozása felel meg. E mellett huzamosabban tartathatjuk meg azt, a mit a múltban nagy erőfeszítéssel alkottunk s a mi jónak bizonyult. Azért a legfőbb gazdasági törvények a lex miniminek, a népek életében az a követelménye, hogy idejében távolítsuk el intézményeink korhadt, elavult és magukat túlélte részeit, mivel a maradiság azzal az óriási veszéllyel fenyeget, hogy a múlt sok, még mindig becses alkotását a rohamos átalakulás elsepri. A magát öncézlnak tekintő újítás nincs tekintettel a lehető pusztulásra, melyet maga után von, s lehetetlenné teszi a fontolva haladást, mely csak akkor újít, ha, mindent összevéve, legalább kárt nem csinál vele. Az ilyen kapkodás természetes következménye és biztos jele annak, hogy nemzeti életösztönünk megfogyatkozott, a minnek bizonyítéka az is, hogy értelmökét régen vesztett jelszavak

uralma alatt állunk, melynek benső tartalmával alig, de formuláikkal annál inkább törődünk. Ez nem volna lehetséges ha nemzeti életösztönünk kielégítően működnek.

Már most az a kérdés, hogy ki és mi adhatja azt nekünk vissza? A felelet reá ez újabb kérdésben foglaltatik: vajjon ki törődik javunkkal széles e világon? Nem kaphatjuk meg azt tehát újra, ha csak, a magyar értelmiség zöme nem tér ismét magába.

Ehhez az értelmiséghez, annak eszéhez, szívéhez, lelkiismeretéhez, sőt jól fölfogott önérdékéhez szólni a kijelölt irányban képezi másik főrendeltetését Szemlénknek. A tömegekkel mi néhányan, sőt néhány százan sem bírunk, mivel azzal nem élünk folyton együtt s vele csak kis mértékben, kivételesen érintkezhetünk. Ellenben nem akarunk letenni a reményről, hogy, ha a tudomány fáklyájával tárgyilagosan megvilágítjuk a mai tarthatatlan társadalmi helyzetet, melynek komolyságát és való természetét ma sok, különben jó érzésű és becsületesen gondolkodó hazafi sem látja, akkor hazánk minden nagyobb és kisebb helye számára folyton szaporodó apostolokat fogunk a nemzet társadalmi megújulásának szerezni.

Sem fáradtságot, sem áldozatot nem akarunk kímélni, mert tudjuk, hogy ez idő szerint szükségesebb, tehát hasznosabb, munkát nem végezhetünk, mint ha a magyar társadalom lelkiismeretét, kötelességtudatát és erélyét, szóval a magyarság nemzeti, életösztönét fölébresztjük és megszilárdítjuk. Kutatni, vizsgálni, bírálni, összehasonlítani fogunk minden hazai és idegen, minden belső és külső mozzanatot, melynek alapos ismerete fontos e célból. Az igazságot egészen akarjuk látni magunk is és a szeretet kíméletével, de őszinteségével kívánjuk megmondani, hogy az igaznak, a valóznak, a szükségszerűnek és elkerülhetetlennek helyes fölfogása és tette kész megszívlelése minél szélesebb körökben lehetővé váljék.

A nemzeti egységnek és emelkedésnek viszonyaink közt legfőbb biztosítékát a magyar politikai nemzeti gondolat megvalósulása képezvén, a magyarság nem elfogult, hanem igazán jogosult önbecsülésének és mások előtt való kétségtelen tekintélyének, mely csak mint a mindenféle valódi fennsőbbségnek nyújtott önkéntes meghódolás bír értékkel nagy horderejét hangsúlyozni és kimutatni nem szünendünk meg. Az önző

érdekek szülte ellenséges érzelem nem könnyen változik át szeretetté, és a magyarság is érvényesülése közben azért sem lehet népszerűvé, mert már létele is sok mindenféle ellenérdekbe ütközik. Azt tehát kiérdemelni nem érdemes, mert határos az öngyilkossággal, de a tekintélyt – föltételeinek megteremtése által – ki is lehet erőltetni. A nemzetek boldogulásához az teljesen elegendő, de egyúttal nélkülözhetetlen is. Minden, valóban hasznos emberi, családi, polgári és gazdasági erény, melyek voltaképp karöltve járnak, a mondottakban bennfoglaltatik, a fölhozottak után ennél fogva egyszerűen utalhatunk arra, hogy íme ez tudományos és gyakorlati rendelkezése e folyóiratnak.

Midőn .azt első számával nehéz, de fontos útjára bocsátjuk, magunknak, a kik kizárólag magasbb kötelességérzetből munkatársaivá szegődtünk, erőt és lankadatlan buzgalmat, de egyúttal a szent ügy által keltett minél gyakoribb ihletet is kívánunk; tisztelt olvasóközönségüinktől pedig azt kérjük, ami nélkül összes becsületes és önzetlen törekvéseink dugába dőlnének, hogy megfelelő fogékonysággal, jóakaró figyelmében részesítsen bennünket.